

ถอดบทเรียนการประชุม (16th HA National Forum)

เรื่อง ท้องก่อนวัย ชุมชนร่วมใจแก้ไขป้องกัน

วันพุธที่ 11 มีนาคม 2558 เวลา 10.30 -12.00 น.

ณ ห้อง Sapphire 104 ศูนย์การประชุมอิมแพ็คฟอรัม เมืองทองธานี

วิทยากร

อ.สาวิตรี พาทีติน	โรงพยาบาลบ้านนา
อ.แววตา ชาวนา	โรงพยาบาลพิบูลย์รักษ์
อ.พรเพ็ญ รอดประเสริฐ	โรงเรียนมาลาจักรวรรค์พิทยา
อ.สมหมาย สำราญบำรุง	โรงเรียนพิบูลย์รักษ์วิทยา
ผู้ดำเนินการอภิปราย	
พญ.สาวิตรี วิษณุโยธิน	โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

พญ.สาวิตรี วิษณุโยธิน โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา กล่าวว่า วันนี้เราจะได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหัวข้อท้องก่อนวัย ชุมชนร่วมใจแก้ไขป้องกัน เป็นที่ทราบว่าประเทศไทยกำลังเจริญเติบโตและพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการแพทย์ ซึ่งเราได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และในอัตราการเกิดของเราต่ำมาก ๆ ใกล้กับญี่ปุ่นแต่เด็กที่เกิดมาจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มสูงขึ้น เราจะทำอย่างไรให้อัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นลดลง ขอเริ่มจากโรงเรียนพิบูลย์รักษ์วิทยา

อ.สมหมาย สำราญบำรุง โรงเรียนพิบูลย์รักษ์วิทยา กล่าวว่า ตนเองเป็นครูเพศศึกษา วิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ มาจากจังหวัดอุดรธานี ทำงานเกี่ยวกับเรื่องวัยเจริญพันธุ์ และโรคเอดส์ ตั้งแต่ปี 2549 ตอนนี้ได้สร้างทีมกระบวนกรเยาวชน และทีมกระบวนกรผู้ใหญ่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้โครงการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเยาวชนด้านสุขภาวะทางเพศจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์สถานการณ์ มีทักษะในการสื่อสารและเข้าถึงกลุ่มเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาท้องไม่พร้อมและเอดส์ในชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1) การจัดการข้อมูล เราได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยในจังหวัดอุดรธานีมาเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ว่าในแต่ละตำบลมีปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนอะไรบ้าง และส่งข้อมูลกลับไปในแต่ละตำบลโดยมีศูนย์ประสานงานคือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.)

2) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพศศึกษา โดยการสร้างทีมกระบวนกรผู้ใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศและเพศวิถีของกลุ่มเยาวชน มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานกับเยาวชน สามารถสื่อสารเรื่องเพศกับลูกหลานและเยาวชนในพื้นที่ได้ และต้องมีวิชาเพศศึกษาสอนในโรงเรียนต่างๆ ซึ่งให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเป็นผู้ดำเนินการจัดอบรมให้ครูผู้สอนต่าง ๆ นำหลักสูตรไปใช้

3) การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับเยาวชน เป็นการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับกลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละพื้นที่โดยการสร้างทีมกระบวนกรเยาวชนให้กับพื้นที่ วัตถุประสงค์การสร้างทีมกระบวนกรเยาวชน คือ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องเพศ และวิเคราะห์สถานการณ์เยาวชนได้ และ มีทักษะในการสนทนากลุ่มย่อย สามารถสื่อสารเรื่องเพศกับเพื่อน ที่มุ่งการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน โดยแต่ละตำบลจะส่งตัวแทนมาอบรมซึ่งเราจะจัดอบรมให้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยคัดเลือกมาจากโรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เราจะจัดกลุ่มอบรมไว้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มพี่เลี้ยง กลุ่มครูเพศศึกษา กลุ่มแกนนำเด็กนักเรียน กลุ่มเด็กที่มีปัญหา/ก่อกวน กลุ่มผู้ใหญ่ใจดี

4) การพัฒนาระบบและรูปแบบการบริการสุขภาพที่เป็นมิตรให้กับสำนักงานสาธารณสุข โรงพยาบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ทุกพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

5) การขยายผลโครงการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเยาวชนด้านสุขภาวะทางเพศจังหวัดอุดรธานี ซึ่งในช่วงแรกเราได้งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มาใช้ดำเนินการได้ 3 ปี ตั้งแต่ปี 2556-2558 จำนวนเงิน 10 ล้านบาท เหลือแล้ว 20 อำเภอ งบประมาณอำเภอละ 2 หมื่นกว่าบาท ซึ่งถือว่าน้อยมากทำอะไรไม่ค่อยได้ เราจึงต้องคัดเลือกอำเภอที่มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และโรงเรียนที่มีความเข้มแข็งเป็นพื้นที่นำร่องก่อน 5 อำเภอ อำเภอละ 1 ตำบล และให้แต่ละตำบลขยายผล ซึ่งจะมีกระบวนกรประจำแต่ละตำบลและใช้งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ตอนนี้ขยายผลมาจนถึงปีที่ 3 แล้ว และจากข้อมูลผู้เชี่ยวชาญที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านงานวิจัยได้ส่งข้อมูลกลับมา แสดงให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ลดลงไม่ว่าจะเป็นเรื่องโรค ความรุนแรงทางเพศ ยาเสพติด เป็นต้น

อ.พรเพ็ญ รอดประเสริฐ โรงเรียนนาลาสวรรค์พิทยา กล่าวว่า ตนเองเป็นครูสอนเพศศึกษาที่โรงเรียนนาลาสวรรค์พิทยา ซึ่งเราได้ส่งเด็กนักเรียนเข้าร่วมอบรมแกนนำเรื่องเพศศึกษากับทางโรงพยาบาลบ้านนา เป็นเรื่องที่ดีมาก เด็กได้นำความรู้ที่ได้มากลับเข้ามาใช้ในโรงเรียน โชคดีของเราที่มีผู้มาจุดประกายให้ความรู้ทำให้เข้าใจวัยรุ่น และมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป จึงขอเรียนเชิญผู้จุดประกายให้กับพวกเรา อ.สาวิตรี พาทีทิน จากโรงพยาบาลบ้านนา

อ.สาวิตรี พาทีทิน โรงพยาบาลบ้านนา กล่าวว่า ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อำเภอบ้านนา พบว่า อัตราคลอดบุตรของมารดา อายุต่ำกว่า 20 ปี ของโรงพยาบาลบ้านนา จังหวัดนครนายก มีแนวโน้มสูงขึ้น ปี 2551-2553 เท่ากับ ร้อยละ 32.3, 32.5 และ 35.8 ตามลำดับ ซึ่งสูงเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ซึ่งไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดเล็กๆ กึ่งเมืองกึ่งชนบท อาชีพส่วนใหญ่เกษตรกร ที่มีแค่เพียง 4 อำเภอ

เราสร้างทีมงานมีเครือข่าย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บ้านนา ครูโรงเรียนมัธยม นอัสสภาเด็ก เราคุยกันในทีมว่า เริ่มจากของบจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก (พมจ.) ทำวิจัยและโครงการแก้ปัญหา เราได้ค้นหาปัญหาและสาเหตุในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ พบว่า กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ อาชีพนักเรียนถึงร้อยละ 50 อายุต่ำสุดที่ตั้งครรภ์คือ 13 ปี สาเหตุจาก

คุมกำเนิดผิดพลาด/ไม่คุม ร้อยละ 60 และกลุ่มวัยรุ่นในโรงเรียน พบว่า เด็กมีเพศสัมพันธ์แล้วถึงร้อยละ 13.6 ป้องกันโดยใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเพียงร้อยละ 35.5 จึงเป็นความท้าทายให้เราอยากทำมากขึ้น การดำเนินงานของเราแบ่งโครงการเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนตั้งครรภ์ ตั้งครรภ์ และหลังคลอด มีรายละเอียด คือ

- 1) ก่อนตั้งครรภ์เราได้ดำเนินการเข้าพบ ผอ.ทุกโรงเรียนสร้างแกนนำในโรงเรียน 12 แห่งทั้งอำเภอให้เข้าร่วมอบรม “โครงการแก๊งค์เพื่อนใจวัยรุ่น” ซึ่งจากการทำวิจัยวัยรุ่นมักจะฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ มีศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น คลินิกบริการที่เป็นมิตร รวบรวมครอบครัวอบอุ่น
- 2) ระยะตั้งครรภ์ เรามีโรงเรียนพ่อแม่วัยเยาว์ในหญิงตั้งครรภ์และพัฒนาเป็นคลินิกตั้งครรภ์วัยรุ่นสำหรับผู้หญิงวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี
- 3) ระยะหลังคลอด เรามี Couse วัยรุ่น 3 วัน และ Line กระชับข่าวเป็นการส่งต่อข้อมูลระหว่าง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) กับโรงพยาบาลบ้านนา ซึ่งทีมที่มีส่วนร่วม ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาลองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก (พมจ.) นอกจากนี้ เราสร้างครูเป็นผู้สนับสนุนแกนนำนักเรียน พร้อมให้ทุนดำเนินกิจกรรมต่อยอด 3,000 บาท ต่อโรงเรียน สร้างนวัตกรรมสื่อการสอน เช่น จัดทำกระเป๋ายางตรงความรู้กับคุณชูช่วยสอน (ภาพที่ 1) เดินสายฉายหนัง และเรามีนามบัตรวางไว้ที่ร้านขายยา มี Facebook ตอบคำถามเพศศึกษา ซึ่งเป็นการเปิดช่องทางอื่นๆ ให้เด็กเข้ามาปรึกษาเรา ทุกโครงการเราติดตามเป็นกำลังใจและพัฒนาหลักสูตรสร้างแกนนำอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบัน พบว่า อัตราคลอดบุตรของมารดาอายุน้อยกว่า 20 ปี เท่ากับร้อยละ 19.6 เรายังสู้ต่อ

ภาพที่ 1 กระเป๋ายางตรงความรู้กับคุณชูช่วยสอน

พญ.สาวิตรี วิษณุโยธิน โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ได้ถามวิทยากรถึงความยาก ปัญหา/อุปสรรคจากทำงานด้านเพศศึกษา

อ.สมหมาย สำราญบำรุง โรงเรียนพิบูลย์รักษ์วิทยา กล่าวว่า มีความยากในการสร้างความเข้าใจต่อผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง สถานศึกษา ดังนั้นต้องมีใจหนักแน่นและสร้างความเข้าใจ ตอนนี้เราได้ทำลายกำแพงหรือแรงต้านไปหมดแล้ว ผมทำผลงานชำนาญการพิเศษผ่านเป็นคนแรก และผ่านเชี่ยวชาญในเวลาถัด

มา โรงเรียนได้รับรางวัลด้านเพศศึกษาเป็นต้นแบบมีหน่วยงานมาศึกษาดูงานในวิธีการสอนเพศศึกษาของเรา
อย่างมากมาย รวมทั้งกลุ่มประเทศอาเซียนด้วย ซึ่งเป็นการสร้างแรงบันดาลใจส่งผลให้ครูเพศศึกษาแต่ละ
โรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนการสอนและนำการดำเนินงาน/หลักสูตรของเราไปใช้

อ.พรเพ็ญ รอดประเสริฐ โรงเรียนมาลาสวรรค์พิทยา กล่าวว่า มีความยากในการเข้าถึงเด็กนักเรียน
ที่มีปัญหา เคยแต่ได้รับรู้ว่าเขาท้องและลาออกไปแล้ว ไม่เคยเจอตัวเด็กเหล่านี้ จนกระทั่งโรงพยาบาลบ้านนา
ได้จัดอบรมแกนนำนักเรียนซึ่งทางโรงเรียนมาลาสวรรค์พิทยาได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมด้วยและได้นำความรู้
ต่างๆกลับเข้ามาใช้ทำเป็นชุมชน และจัดงานวันวิชาการสาระสุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งได้ผลตอบรับมีนักเรียน
มาเข้ารับการปรึกษามากขึ้น เราดีใจมากที่มีการสร้างแกนนำนักเรียนขึ้นมา รวมทั้งมีสื่อการสอนต่างๆทำให้เรา
ได้รับรู้ปัญหาและมีการป้องกันที่ดีขึ้น

ช่วงสุดท้าย พญ.สาวิตรี วิษณุโยธิน ได้เชิญน้องๆแกนนำนักเรียนจากโรงเรียนมาลาสวรรค์พิทยาสาธิต
การใส่ถุงยางที่ถูกต้องกับคุณชูช่วยสอนและการใช้กระเป๋ายายตรงความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมประชุมรับชมและ
กล่าวปิดประชุม

ผู้ถอดบทเรียน

นายเมธา ศรีสุชินธารา

ผู้ตรวจสอบบทเรียน

นางสาวสมใจ เนียมหอม